

Od autora knihy Muži, co zírají na kozy

JON RONSON

KDO JE PSYCHOPAT

Obsahuje test psychopatie Boba Harea.
Rozhovory s diktátory, řediteli, vrahy, ale i se špatně
diagnostikovanými nevinými.

Kdo je psychopat

Jon Ronson

**CPress
Brno
2014**

Kdo je psychopat

Jon Ronson

Překlad: Johana Martinová

Jazyková korektura: Kateřina Janošková

Sazba: Daniele Janošců

Obálka: Martin Vlach

Technický redaktor: Radek Střecha

Odpovědná redaktorka: Ivana Auingerová

Authorized translation from the English language edition The Psychopath Test.

Copyright © 2011 by Jon Ronson Ltd.

Translation © Johana Martinová, 2014

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-264-0181-0

Vydalo nakladatelství CPress v Brně roku 2014 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18 257.

© Albatros Media a. s., 2014 Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS **MEDIA** a.s.

„Ronson má jemný novinářský čich, který mu umožňuje vyčlenit ta nejzajímavější monstra a pořídit s nimi rozhovor... *Kdo je psychopat* představuje mozaiku příběhů o nejrůznějších podobách šílenství a způsobech, jakým je diagnostikováno. Je to kniha plná podivných postav – od lehce uhozených osob až k totálně nepřičetným cvokům. Ronsonův styl psaní je živý, veselý, zvědavý a neobyčejně zábavný.“

Craig Brown, *Mail on Sunday*

„Zábavné zkoumání tématu šílenství... Z Ronsonovy poutavé knihy jasně vyplývá, že k testování psychopatů by se mělo přistupovat s maximální pečlivostí a obezřetností. Stačí chybně vyhodnotit některé osobnostní znaky, a nesprávný člověk může skončit na mnoho let zavřený v Broadmooru anebo naopak ve vedení jedné ze sta nejvýnosnějších společností podle žebříčku FTSE, přičemž těžko říci, který z těchto výsledků je děsivější.“

Sunday Times

„Ronsonův sebepochybovačný tón vyprávění z něj činí ideálního průvodce po nejistém světě šílenství... Tato přemýšlivá a zábavná kniha vám zaručí, že ve vás po jejím přečtení zůstane neodbytný pocit neklidu a znepokojení.“

„Book of the week“ *Stylist*

„Pro zkušené Ronsonovy čtenáře se jedná o jeho typické dílo, které v tomto případě nabízí napůl zlověstný a napůl veselý výlet na odvrácenou stranu lidské psychiky, kdy autor vyvádí své subjekty z rovnováhy směsicí všetečných dotazů a společenských přešlapů.“

List

„Jako by mu nestačilo jeho groteskní střetnutí s muži, co zírají na kozy, vrhá se nyní Ronson do nového investigativního dobrodružství, které ho dovádí k podezření, že šílenství je všude kolem nás a že společnost není založena na racionalitě, ale na vyšinutosti... Podobně jako jiný britský žurnalista Louis Theroux se také Ronson stylizuje do role obyčejného, slušného a trochu neohrabaného člověka. S odzbrojující ironií nám předkládá zneklidňující popis odvrácené strany našeho světa.“

The Times

Úžasně zábavné a současně hluboce zneklidňující čtení... Jon Ronson si již dávno vybudoval pevnou pozici kronikáře výstředních podivínů a pošeltilců, takže představuje ideálního průvodce, který vás seznámí se všemi aspekty tajemného světa průmyslu šílenství... Řada rozhovorů působí jako vystřižená z nějaké černé komedie... Ronsonův klidný a tichý vnitřní hlas rozumu a svědomí nakonec triumfuje a jeho autor může být pyšný, že se mu podařilo vytvořit myšlenkově provokativní a pronikavě sarkastickou knihu, která zpochybňuje dlouhodobě uznávaná dogmata přetrvávající v samotném srdci psychiatrické profese.“

Tatler, Book of the Month

„Rád bych především řekl jednu věc: Ronson patří mezi nejlepší humoristické spisovatele současnosti. Jeho knihu *Kdo je psychopat* jsem začal číst pozdě večer, unavený, deprimovaný a nemocný – jenže pak jsem najednou zjistil, že se u každé stránky řehtám jako šílenec. Všechno je to samozřejmě otázka správného načasování: tím, že svou vlastní postavu staví s chirurgickou precizností do velice skutečného, a přitom děsivého světa, který nás obklopuje, dosahuje Ronson míry vtípnosti, která jej staví na roveň takového mistra, jakým je Woody Allen... Ronson své knihy navíc konstruuje tak, že v nich střídá neobyčejně zábavné momenty s chvílemi, které jsou naopak palčivě bolestné, čímž nás nutí hlouběji přemýšlet o daném tématu.“

Will Self, Guardian

*Věnováno Anitě Bhoomkarové (1966–2009),
která milovala život i se vším jeho šílenstvím.*

Obsah

Chybějící kousek skládky odhalen	9
Muž, který předstíral šílenství.....	33
Psychopati mají černobílé sny	58
Test psychopatie	76
Toto	100
Noc oživlých mrtvol	116
Správný druh šílenství	140
Šílenství Davida Shaylera.....	148
Mířit trochu moc vysoko	173
Zbytečná smrt Rebeccy Rileyové.....	188
Hodně štěstí.....	206
Poznámky, odkazy, literatura	222

1

Chybějící kousek skládky odhalen

Tento příběh se týká šilenství. Na jeho počátku stálo neobvyklé setkání v kavárně Costa Coffee ve čtvrti Bloomsbury v centru Londýna. Právě zde se nejčastěji scházeli neurologové z příslušné katedry na Fakultě neurologických věd na University College London (UCL), protože jejich alma mater byla hnedle za rohem. Jedna zástupkyně tohoto oboru byla právě zde, blížila se od křižovatky s ulicí Southampton Row a trochu nesměle na mne mávala. Její jméno bylo Deborah Talmiová. Vypadala jako někdo, kdo tráví celé dny v laboratoři a není zrovna zvyklý na neobvyklá dostavníčka s novináři po kavárnách a už vůbec ne na to, že by se ocitl uprostřed tajuplných záhad. Přivedla si s sebou doprovod. Byl to vysoký, neoholený mladý muž vyhlížející jako typický akademik. Posadili se ke stolu.

„Jsem Deborah,“ řekla.

„Já jsem Jon,“ řekl jsem.

„A já jsem James,“ řekl on.

„Takže,“ zeptal jsem se. „Přinesla jste to?“

Deborah přikývla. Vyndala balíček a tiše mi ho přisunula po desce stolu. Otevřel jsem ho a prohlédl si jeho obsah ze všech stran.

„Vypadá to opravdu pěkně,“ řekl jsem.

Loni v červenci obdržela Deborah poštou podivný balíček. Čekal na ni v její příhrádce na recepci. Bylo na něm razítko z Göteborgu ve Švédsku. Na bublinkovou obálku někdo připsal krátký vzkaz *Až se vrátím, povím vám víc!* Jenže ať už byl odesílatelem kdokoli, rozhodně neuvedl své jméno.

V balíčku byla kniha. Měla pouhých 42 stran, přičemž 21 z nich – přesně řečeno každá druhá – bylo úplně prázdných. Přitom ale všechny prvky této knihy – papír, ilustrace, typ písma – působily velice nákladným dojmem. Na úvodní straně byl umně propracovaný, tajuplný obrázek dvou

Kdo je psychopat

vzájemně se kreslících rukou. Deborah v něm rozpoznala reprodukci grafiky *Kreslíci se ruce* od nizozemského malíře a grafika M. C. Eschera.

Jako autor byl uveden „Joe K“ (možná odkaz na Kafkova hrdinu Josefa K. anebo také anagram anglického slova „joke“ – žert) a kniha nesla titul *Bytí nebo nicota*, což měla být zřejmě narážka na Sartrovu esej z roku 1943 *Bytí a nicota*. Někdo si dal tu práci, že s pomocí nůžek pečlivě vystříhl onu stránku, kde se zřejmě nacházely obvyklé údaje o nakladateli a autorských právech, číslo ISBN a tak dále, takže k rozluštění původu knihy nezbylo žádné vodítko. Na spodní části titulní strany byla umístěna přelepka, na které stálo: „*Upozornění! Než se pustíte do četby knihy, prostudujte si nejprve dopis profesoru Hofstadterovi. Hodně štěstí!*“

Deborah listovala knihou. Zjevně se jednalo o nějaký druh tajemného rébusu, který čekal na své vyřešení, byly zde záhadné verše, strany, z nichž byla vyříznuta některá slova, a tak podobně. Deborah znovu pohlédla na onen vzkaz na obálce *Až se vrátím, povím vám víc!* Jeden z jejích kolegů byl tou dobou právě na návštěvě Švédska, a přestože to nebyl zrovna ten typ člověka, který by lidem posílal mysteriózní balíčky, nabízela se jakožto nejlogičtější vysvětlení hypotéza, že zásilka pochází právě od něj.

Jenže když se vrátil domů a ona se ho zeptala, odpověděl, že o ničem neví.

Deborah byla celou záležitostí silně fascinována. Zkusila se podívat na internet a náhle zjistila, že ani zdaleka není sama, kdo se potýká s touto záhadou.

„Patřili všichni adresáti mezi neurology?“ zeptal jsem se.

„Ne,“ odpověděla. „Mnozí z nich skutečně byli neurologové, ale byl tu i jeden tibetský astrofyzik anebo íránský náboženský učenec.“

„Všechno to byli lidé z akademického světa,“ dodal James.

Každý z nich obdržel svůj balíček přesně stejným způsobem, jako jej dostala Deborah – v bublinkové obálce odeslané z Göteborgu, na níž bylo napsáno *Až se vrátím, povím vám víc!* Adresáti zásilky se následně spojili prostřednictvím internetových blogů a diskusních fór a pokoušeli se tajemnou šifru rozluštit.

Možná, jak navrhl jeden z příjemců, by se měla kniha číst jako alegorie křesťanství, „mimo jiné i vzhledem k záhadné větě *Až se vrátím, povím vám víc!* (jasný odkaz na druhý příchod mesiáše). Autor nebo autoři se také mohli volbou názvu stavět do opozice vůči Sartrovu ateistickému dílu *Bytí A nicota* (nikoli *Bytí NEBO nicota*).“

(1) Chybějící kousek skládky odhalen

Badatelka v oblasti kognitivní psychologie a studia vnímání Sarah Allredová souhlasí: „Mám takový nejasný pocit, že z celé záhady se nakonec vyklubá nějaký rafinovaný marketingový či reklamní trik řízený nějakou náboženskou organizací, v jehož světle budou všichni ti akademici, intelektuálové, vědci a filozofové vypadat jako naprostí hlupáci.“

Jiným se ale takové vysvětlení zdálo nepravděpodobné: „Nákladné provedení knihy tuto teorii virálního marketingu prakticky vylučuje – ledaže by její tvůrci dopředu počítali s tím, že pečlivě vybraní adresáti kampaně budou nad knihou veřejně přemýšlet na internetu.“

Většina adresátů věřila, že odpověď je třeba hledat u nich samých. Právě oni byli přece pečlivě vybráni, aby se stali příjemci této knihy. Zjevně v tom musel být nějaký vzorec, jenže jaký? Zúčastnili se snad někdy před lety všichni té samé konference nebo tak něco? Možná se stali terčem personalistů, hledajících kandidáty na vedoucí pozici v nějakém utajeném byznysu?

„První, kdo rozluští šifru, dostane práci?“ navrhl jeden příjemce z Austrálie.

Jedna věc byla zjevná. Jestliže ani skupina vzdělaných a nadaných akademiků nebyla schopna tento složitý rébus dešifrovat, pak jej musela vytvořit nějaká neobyčejně inteligentní osoba či organizace, mající navíc nějakou spojitost s Göteborgem. Možná že hádanku nebylo možné rozluštit, protože nebyla dosud úplná. Možná tu byl nějaký chybějící kousek skládačky. Kdosi navrhl „podívat se na stránky knihy zblízka pod světlem anebo na nich vyzkoušet jodový roztok. Možná je tam nějaký vzkaz napsaný neviditelným inkoustem.“

Jenže, jak se ukázalo, žádné skryté vodítko stránky neobsahovaly.

Nakonec museli příjemci přiznat, že si nevědí rady. Jestliže tuto záhadu nedokázali svým důvtipem vyřešit ani slovníci akademici, pak možná nastala vhodná chvíle povolat někoho se silovějším přístupem k problému, například soukromého detektiva nebo investigativního novináře. Deborah se zeptala ostatních, zda mají nějaký konkrétní nápad. Jaký reportér by byl dostatečně houževnatý a přítom rafinovaný, aby se pustil do luštění této záhady?

Postupně zaznělo několik jmen.

A potom Debořin přítel James navrhl: „A co třeba Jon Ronson?“

Onoho dne, kdy jsem obdržel e-mail od Debory, v němž mne zvala do Costa Coffee, jsem se nacházel uprostřed úzkostných obav. Pracoval jsem tou

Kdo je psychopat

dobou na rozhovoru s mužem jménem Dave McKay. Jednalo se o charismatického vůdce malé australské náboženské skupiny Ježíšovi křesťané, který svým stoupencům nedávno navrhl, aby každý z nich daroval jednu svou ledvinu cizímu člověku. Zpočátku jsme spolu výborně vycházeli – Dave působil dojmem podmanivého podivína a já jsem díky tomu získával dobrý materiál pro svůj příběh, včetně jeho zábavných a potrhlych hlášek –, jenže když jsem vyslovil domněnku, že pravou příčinou ochoty některých jeho zranitelnějších příznivců ke ztrátě vlastní ledviny je skupinový nátlak, vyzářující právě od něj jakožto hlavy celé skupiny, Dave vybuchl zlostí. Poslal mi vzkaz, v němž mi sdělil, že aby mi udělil lekci, pozastavil přípravy nejbližší transplantace. Namísto toho prý nechá příjemce čekajícího na darovanou ledvinu zemřít a smrt této osoby tak padne na mou hlavu.

Docela mě to vyděsilo. Na jednu stranu jsem si dělal starosti, co se stane s kandidátem oné zrušené transplantace, na druhou stranu jsem byl docela potěšen, že mi Dave poslal takto bláznivý vzkaz, který mohl být zajímavý pro můj článek. Pověděl jsem jednomu novináři, že mi Dave připadá jako psychopat. (Popravdě řečeno, o psychopatech jsem tehdy nevěděl prakticky vůbec nic, ale prostě mě napadlo, že právě takhle nějak se asi zpravidla chovají.) Naneštěstí došlo k tomu, že onen kolega můj výrok zveřejnil. O pár dní později mi od Davea přišla jeho reakce: „Myslím, že je docela urážlivé, jestliže tvrdíte, že jsem psychopat. Rozhodl jsem se předat celou věc právníkovi. Bylo mi řečeno, že moje pozice v případném procesu proti vám je velmi silná. Vaše nenávisť vůči mě vám ještě nedává právo, abyste mne takto osočoval.“

Tohle tedy bylo předmětem mých záchvatů paniky, které na mne útočily onoho dne, kdy se v mé e-mailové schránce objevil dopis od Debory.

„Co jsem si sakra jenom *myslel*?“ řekl jsem svojí ženě Elaine. „Nechal jsem se unést tím rozhovorem. Prostě jsem jen mluvil a mluvil a nepomyslel na důsledky. A teď je to všechno v háji. Dave McKay se mě chystá zažalovat.“

„Co se to tu děje?“ zvolal polekaně můj syn Joel, když nečekaně vstoupil do místnosti. „Proč na sebe křičíte?“

„Udělal jsem hloupou chybu, označil jsem jednoho člověka za psychopata a on je teď na mě našťvaný,“ vysvětlil jsem.

„A co se nám ten člověk chystá udělat?“ zeptal se Joel.

(1) Chybějící kousek skládkanky odhalen

Nastala chvilka mlčení.

„Ale nic,“ řekl jsem.

„Jestli se nám opravdu nechystá nic udělat, tak proč si teda děláš takové starosti?“ zeptal se podezřívavě Joel.

„Jenom mě trápí, že jsem toho člověka našel,“ odpověděl jsem. „Nikdy není dobré, když má na tebe někdo zlost, to je všechno. Prostě jsem z toho smutný.“

„Lžeš,“ odvětil Joel a přimhouřil oči. „Já dobře vím, že ti vůbec nevádí, když někoho našteješ. Co přesně jsi mi zatajil?“

„Řekl jsem ti všechno,“ snažil jsem se zapírat.

„Chystá se nás snad napadnout?“ řekl Joel.

„Ne!“ řekl jsem. „To určitě ne! Nic takového se rozhodně nestane!“

„Takže jsme v nebezpečí?“ vykřikl Joel.

„On se na nás nechystá zaútočit,“ křikl jsem. „On mě jen bude žalovat. Prostě chce ze mě vytáhnout nějaké peníze.“

„Ach bože,“ vydechl Joel.

Poslal jsem Daveovi e-mail, v němž jsem se mu omluvil za to, že jsem jej nazval psychopatem.

„Díky, Jone,“ odpověděl téměř vzápětí. „Hodně jste v mých očích stoupl. Věřím, že pokud se znovu setkáme, budeme si nyní ještě blíže než předtím, skoro jako přátelé.“

„Tak vida,“ pomyslel jsem si, „zas jednou jsem si dělal zbytečné starosti kvůli něčemu, co nakonec vůbec nebylo tak zlé.“

Podíval jsem se na nepřečtené e-maily a našel ten, co mi poslala Deborah Talmiová. Psala mi o tom, jak ona a mnoho dalších akademiků obdrželi poštou tajemnou zásilku. Jeden přítel, který četl mé knihy, jí poradil, že právě já jsem ten typ novináře, kterého by řešení takovéto záhady mohlo zajímat. Její dopis končil slovy: „Doufám, že se mi podařilo dostatečně vyjádřit onen pocit zvláštnosti a podivnosti, kterým na mě celá tato záležitost působí, a stejně tak i určité kouzlo, jež tuto záhadu obestírá. Je to jako nějaký dobrodružný příběh anebo jako hra na způsob alternativní reality, v níž jsme my všichni pouhými figurkami. Tím, že byla zásilka adresována tolika badatelům, ve mně probudila ducha vědce, avšak odpověď se mi nalézt nepodařilo. Doufám, že přijmete tuto výzvu a ujmete se řešení tohoto nezvyklého případu.“

Kdo je psychopat

Nyní, když jsme seděli v kavárně Costa Coffee, Deborah letmo pohlédla na knihu, kterou jsem zevrubně obracel v rukou.

„V podstatě,“ řekla, „se někdo snaží upoutat pozornost několika specifických akademiků k něčemu velice tajemnému a mě by velice zajímalo proč. Myslím si, že celá kampaň je příliš komplikovaná, než aby mohla být dílem pouhého jednotlivce. Ta kniha se nám snaží něco naznačit, jenže já nevím co. Přála bych si zjistit, kdo mi ji poslal a co tím sledoval, jenže mi chybí investigativní talent.“

„Nuže...“ řekl jsem.

Na chvíli jsem se odmlčel a s vážným výrazem ve tváři jsem knihu znovu prohlížel. Pak jsem se trochu napil kávy.

„Zkusím to,“ řekl jsem.

Pověděl jsem Deboře a Jamesovi, že bych své pátrání rád zahájil na jejich pracovištích. Řekl jsem, že bych si strašně rád prohlédl tu poštovní přihrádku, v níž Deborah objevila onu tajemnou zásilku. Oba na sebe významně pohlédli, jako by chtěli říci: „To je dost neobvyklé místo pro zahájení vyšetřování, ale kdo by se odvážil zpochybňovat myšlenkové pochody velkých detektivů.“

Onen pohled, který si vzájemně vyměnili, mohl ovšem znamenat i něco jiného, jako například: „Jonovo vyšetřování přece nemůže mít z prohlídky našich kanceláří žádný užitek – proto je velice podivné, že chce začít právě tam. Snad jsme si nevybrali toho nepravého. Doufejme, že to není nějaký magor anebo podfukář, jehož k návštěvě našich prostor vedou nějaké ryze soukromé zájmy, které s naší kauzou nijak nesouvisí.“

Jestliže bylo v jejich myšlenkách obsaženo něco takového, pak měli docela pravdu – skutečně jsem měl k návštěvě jejich kanceláří svůj vlastní, soukromý důvod.

Jamesova katedra představovala naprosto nevzhlednou betonovou budovu kousek od náměstí Russell Square, v níž sídlila katedra psychologie spadající pod University College London (UCL). Na zdech chodeb visely blednoucí fotografie ze 60. a 70. let zobrazující děti připoutané řemínky ke strašidelně vyhlížejícím přístrojům, přičemž kolem hlav jim visely různé dráty. Usmívaly se do objektivu v nic nechápajícím rozrušení, jako by se právě ocitly někde na pláži.

Někdo se zjevně kdysi pokusil tyto prostory poněkud polidštit tím, že nechal vymalovat chodby veselým odstínem žluté. Důvodem bylo zřejmě

(1) Chybějící kousek skládanky odhalen

to, že tudy procházely děti, jejichž mozky měly být podrobeny vědeckým testům, a žlutá je měla nejspíš uklidnit. O úspěšnosti tohoto „zkrášlovacího“ záměru bych ovšem velmi pochyboval. Deprimující atmosféra této ohyzné budovy byla tak silná, že to bylo jako nasadit mrtvole červený nos a tvrdit, že je to Ronald McDonald (žlutočervený klaun, známý maskot firmy McDonald's; pozn. přek.).

Zběžně jsem procházel jednotlivé kanceláře. V každé z nich seděl za svým stolem nějaký psycholog či neurolog a usilovně se přitom soustředil na nějaké záležitosti související s mozkiem. Jak mi bylo řečeno, v jedné z místností byl předmětem zájmu jakýsi muž z Walesu, který dokázal rozpoznat všechny ovce ze svého stáda, avšak lidské obličejové rozeznat nedovedl. Nepoznával ani tvář své ženy ani svůj vlastní obraz v zrcadle. Jeho porucha se nazývá prosopagnosie – obličejová slepota. Lidé trpící touto nemocí neustále bezděky zraňují své kolegy, sousedy a partnery, když necítí důvod opětovat jejich úsměvy, jestliže je náhodně potkají na ulici. Mnozí lidé si nedokáží pomoci a vnímají tuto nezdvěřilost jako urážku, a to i přesto, že dobře vědí, že jde o výsledek poruchy a nikoli o projev povýšenosti. Negativní pocity se zkrátka šíří jako nákaza.

V jiné kanceláři jsem zase našel neurologa studujícího jeden případ z července 1996, v němž šlo o lékaře a bývalého pilota RAF, který za plného denního světla letěl přes jakési pole, a když se za patnáct minut zase vracel, našel v jeho porostu rozsáhlý obrazec. Bylo to, jako kdyby se tam náhle *zhmotnil*. Obrazec pokrýval plochu deseti akrů a sestával ze 150 samostatných kruhů. Tento obrazec, známý pod přezdívkou Julia Set, se stal jedním z nejslavnějších obrazců v dějinách tohoto typu záhad na světě. Trička a plakáty s jeho reprodukcí šly na dračku. Byly k němu pořádány zájezdy a shromáždění. Celý poprask kolem těchto ornamentů ovšem brzy utichl – postupně totiž začalo být zřejmé, že tyto obrazce nevytvářejí mimozemšťané, ale skupiny konceptuálních umělců, kteří na polích pod pláštíkem noci zapichují dřevěné kůly a obtáčejí okolo nich napjaté struny –, avšak tento případ se lišil v tom, že daný obrazec vznikl z ničeho nic v patnáctiminutové časové mezeře mezi dvěma přelety pilotova letounu.

Neurolog pracující v této kanceláři se snažil přijít na to, jak je možné, že pilotův mozek nedokázal zaregistrovat obrazec již při prvním přeletu nad polem. Bylo přitom zjištěno, že ornament byl vytvořen předešlé noci skupinou konceptuálních umělců známých pod názvem Team Satan.

Kdo je psychopat

Ve třetí místnosti jsem spatřil ženu, která měla na polici knihu *Little Miss Brainy* (jeden ze svazků početné řady dětských obrázkových knížek; pozn. přek.). Její majitelka vypadala vesele, nenuceně a navíc byla i docela pohledná.

„Kdo je to?“ zeptal jsem se Jamese.

„Essi Vidingová,“ odpověděl.

„A co vlastně studuje?“ otázal jsem se.

„Psychopaty,“ odvětil James.

Pohlédl jsem na Essi. Mezitím nás spatřila, usmála se a zamávala nám.

„To musí být nebezpečné,“ poznamenal jsem.

„Slyšel jsem o ní jednu historku,“ nadhodil James. „Dělala rozhovor s nějakým psychopatem. Ukázala mu obrázek vyděšeného obličeje a zeptala se ho, jakou vyjadřuje emoci. Odpověděl, že neví, o jakou emoci se jedná, ale že je to ten samý výraz, který měly jeho oběti těsně předtím, než je zabil.“

Pokračoval jsem dále chodbou. Pak jsem se zastavil a ohlédl se zpět za Essi Vidingovou. Do oné chvíle jsem o psychopatech nikdy příliš nepřemýšlel, ale nyní jsem začal uvažovat, jestli bych se přece jen neměl pokusit s nějakým setkat. Zdálo se mi pozoruhodné, že kolem nás žijí lidé, jejichž neurologická porucha, alespoň podle Jamesova příběhu, z nich činí tak děsivé bytosti podobné nějakým zlomyslným mimozemšťanům z laciné filmové sci-fi. Matně jsem si vzpomínal, že jsem slyšel psychology vyprávět, jak právě psychopaté tvoří převážnou část ekonomických a politických elit, protože právě v těchto specifických prostředích se klinický nedostatek empatie ukazuje jako neobyčejná výhoda. Bylo něco takového skutečně možné? Essi na mě znovu zamávala. A já došel k závěru, že by asi byla chyba pouštět se do studia psychopatů a jejich světa – velká chyba zejména pro někoho jako já, kdo trpí přehnanou úzkostí. Zamával jsem v odpověď a pokračoval dále chodbou.

Debořina budova, Centrum neurologických zobrazovacích metod nadace Wellcome Trust, náležející rovněž pod University College London (UCL), se nacházela jen kousek odsud na náměstí Queen Square. Byla to docela moderní stavba vybavená Faradayovými klecemi a přístroji pro funkční magnetickou rezonanci, obsluhovanými podivně vyhlížejícími techniky v tričkách s komiksovými motivy. Díky jejich buranskému vystupování působily tyto přístroje o něco méně děsivě.

(1) Chybějící kousek skládanky odhalen

„Naším cílem je,“ jak uváděly webové stránky Centra, „pochopit, jakým způsobem souvisí naše myšlení a vnímání s naší mozkovou aktivitou a do jaké míry jsou u osob s neurologickými či psychiatrickými poruchami tyto procesy zasaženy.“

Došli jsme k Debořině poštovní přihrádce. Zevrubně jsem si ji prohlédl.

„Dobrá,“ řekl jsem. „V pořádku.“

Na chvíli jsem se zastavil a pokýval hlavou. Deborah odpověděla stejným gestem. Oba jsme na sebe pohlédli.

Teď přišla zřejmě vhodná chvíle, abych jí odhalil svou soukromou motivaci, proč jsem se chtěl dostat dovnitř jejich akademického hájemství. Důvodem bylo to, že hladina mé úzkosti dosáhla v posledních měsících vrcholu. To přece nebylo normální. Normální lidé rozhodně tak snadno nepanikaří. Normální lidé určitě nemají pocit, jako by jim v jejich útroběch dávalo elektrošoky nenarozené dítě vyzbrojené miniaturním tase-rem, produkujícím elektrický proud, jaký bývá pouštěn do elektrických ohradníků pro dobytek. A tak mým tajným plánem již od oné schůzky v kavárně Costa Coffee bylo stočit konverzaci na téma mého nadměrně úzkostného mozku, přičemž jsem doufal, že by mi Deborah mohla následně nabídnout vyšetření na magnetické rezonanci nebo tak něco. Jenže moje průvodkyně byla očividně tolik nadšená tím, že jsem se ujal záhady *Bytí nebo nicoty*, že jsem opravdu neměl to srdce, abych jí odhalil svou lest a zkazil tak veškerou tajuplnou mystiku, která mne v jejích očích začala obestírat.

Nyní jsem měl poslední šanci se rozhodnout. Deborah si všimla, jak na ni upřeně hledím, jako bych se chystal říct něco důležitého.

„Ano?“ vyzvala mě.

Na okamžik se rozhostilo ticho. Pohlédl jsem na ni.

„Dám vám vědět, jak jsem daleko,“ řekl jsem jen.

Letecký spoj nízkonákladové společnosti Ryanair do Göteborgu s odletem v šest hodin ráno byl vyprodaný, narvaný k prasknutí a docela klaustrofobický. Snažil jsem se sáhnout si rukou do kapsy u kalhot, abych z ní vylo-vil poznámkový blok a mohl si sestavit seznam úkolů, jenže moje noha byla beznadějně zaklíněna pod vyklápěcím stolkem zatíženým hromadou zbytků od snídaně. Potřeboval jsem si pro svou návštěvu švédské metro-pole připravit podrobný plán, v čemž by mi můj notes velmi pomohl, protože moje paměť už není to, co bývala. Dosti často se mi totiž stává, že

Kdo je psychopat

vyrazím z domova s odhodlaným a vzrušeným výrazem, abych po nějaké chvíli zpomalil a nakonec v rozpacích zůstal stát ve snaze vzpomenout si, co jsem to měl vlastně v úmyslu. V takových chvílích se všechno zdá zmatené a jako ve snách. Má paměť mě zřejmě jednoho dne zcela opustí úplně stejně, jako se to stalo mému otci, a pak už nebudu moci napsat žádnou další knihu. Musím si tedy něco nastrojovat jako rezervu.

Pokusil jsem se sáhnout rukou dolů, abych se mohl alespoň podrbat na noze, jenže to nešlo. Byla chycená v úzkém prostoru jako v pasti. Jako v nějaké zatracené pasti, *zatracené pasti* ...

„Ááá!“ vykřikl jsem bezděky. Moje noha vystřelila nahoru, až narazila do stolečku. Pasážér sedící na vedlejším sedadle na mě polekaně pohlédl. Právě jsem ze sebe vyrazil *mimovolný skřek*. Podíval jsem se přímo před sebe, ve tváři dosud stopy šoku a také úžasu. Ani jsem netušil, že se v mém nitru ukrývají takové šílené zvuky.

V Göteborgu jsem měl jednu slibnou stopu, a sice jméno a firemní adresu muže, který snad mohl osvětlit identitu záhadného „Joea K“. Jmenoval se Petter Nordlund. Třebaže žádný z balíčků rozeslaných akademikům neobsahoval ani jedinou hmatatelnou stopu – tedy žádná jména autorů či distributorů –, přesto se mi kdesi v hlubinách archivu švédské knihovny podařilo objevit zmínku o „Petteru Nordlundovi“, který byl označen jako překladatel *Bytí nebo nicoty* do angličtiny. Vyhledávač Google nepřinesl o tomto muži žádné další údaje kromě adresy jedné göteborgské společnosti s názvem BIR, do jejíž činnosti byl nějakým způsobem zapojen.

Jestliže stál za touto nákladnou tajuplnou kampaní, jak předpokládali její adresáti, nějaký tým rafinovaných tvůrců záhad, a to z důvodů, které dosud nebyly zřejmé (Náboženská propaganda? Virální marketing? Lov personalistů na potenciální uchazeče?), pak byl Petter Nordlund mým jediným vodítkem, přes něž jsem mohl celou záležitost rozkrýt. Jenže on nevěděl, že se ho chystám navštívit. Měl jsem obavy, že by se přede mnou pokusil schovat, kdybych mu svůj úmysl ohlásil předem. Anebo by dal naopak hlášku oné tajemné organizaci stojící za celým projektem a její členové by se mne pak pokusili zastavit nějakým ošklivým způsobem, který jsem si ani netoužil představit. Tak nebo tak, došel jsem k závěru, že jít za Petterem Nordlundem přímo bude asi ten nejlepší postup. Přesto to bylo riskantní. Celá tahle cesta vlastně znamenala riskantní. Překladaatelé zpravidla pracují na hony daleko od svých klientů, takže se klidně mohlo

(1) Chybějící kousek skládky odhalen

stát, že Petter Nordlund nebude mít o zadavateli zakázky ani to nejmenší tušení.

Někteří příjemci zásilky měli za to, že *Bytí nebo nicota* je hlavolam, který nemůže být rozluštěn, protože prostě není kompletní, a já jsem s nimi po týdnu stráveném studiem knihy musel nakonec souhlasit. Každá stránka vlastně vypadala jako rébus, jehož řešení zkrátka není v dosahu.

Poznámka v úvodu textu tvrdila, že rukopis knihy byl „nalezen“ na rohu opuštěné železniční stanice: „Kniha ležela venku všem na očích, ale já jsem byl jediný, kdo neodolal své zvědavosti a vzal ji do ruky.“

Následovaly nejasné citáty:

Moje myšlení je muskulární.

– Albert Einstein

Jsem podivná smyčka.

– Douglas Hofstadter

Život by měl být radostné dobrodružství.

– Joe K

Kniha měla pouze 21 stran, které nebyly prázdné, avšak na některých z nich byla pouze jedna jediná věta. Tak například na straně 18 stálo pouze toto: „Šestý den poté, co jsem přestal se psaním, jsem se usadil v bytě u B. a napsal knihu.“

A všechno tohle mělo velice nákladnou produkci, s využitím nekvalitnějšího papíru a inkoustu – na jedné straně byla umístěna pečlivě zpracovaná barevná reprodukce motýla – takže celá tahle kampaň musela stát pořádnou kupu peněz.

Jak se ukázalo, oním chybějícím článkem nebyl žádný tajný vzkaz napsaný neviditelným inkoustem, ale byla zde ještě jiná možnost. Na straně 13 každého výtisku byl pečlivě vystřižen malý otvor, kvůli němuž zde chybělo několik slov. Bylo snad řešení celé záhady nějakým způsobem spojeno s těmito vynechanými slovy?

Na letišti v Göteborgu jsem si pronajal auto. Jeho pach – nezaměnitelná vůně čerstvě vyčištěného vozu z autopůjčovny – mi navodil veselé vzpomínky

Kdo je psychopat

na moje předešlá detektivní dobrodružství. Byly to ony týdny strávené sledováním zastánce konspiračních teorií Davida Ickea, podle jehož tvrzení měl být celý svět potají ovládán obrovskými krvelačnými pedofilními ještěry, kteří na sebe kvůli utajení berou lidskou podobu a při svých obřadech používají dětské oběti. To byl opravdu dobrý příběh. A na jeho začátku byl – stejně jako nyní – pach čerstvě vyčištěného vozu z půjčovny.

Satelitní navigace mne provedla okolo lunaparku Liseberg a kolem stadionu, kde měla příští večer koncertovat Madonna, a potom dále směrem k obchodní čtvrti. Předpokládal jsem, že kancelář Pettera Nordlunda bude určitě právě tady, jenže místo toho mě moje navigace donutila nečekaně odbočit ostře vlevo, až jsem se ocitl v ulici obytných domů lemovaných stromy, kde jsem zastavil před obrovským, hranatým bílým domem s dřevěným obložením.

Jak mi napověděla moje navigace, zde byl můj cíl.

Došel jsem k předním dveřím a zazvonil na zvonek. Přišla mi otevřít nějaká žena oblečená v tepláčkách.

„Je tohle kancelář Pettera Nordlunda?“ zeptal jsem se.

„Je to jeho domov,“ odpověděla.

„Tak to se omlouvám,“ řekl jsem. „Je pan Nordlund doma?“

„Dnes je u svých pacientů,“ odvětila. Měla zřetelný americký přízvuk.

„On je lékař?“ zeptal jsem se.

„Psychiatr,“ odpověděla.

Stáli jsme spolu ve dveřích a chvíli hovořili. Řekla mi, že se jmenuje Lily a že je Petterova žena. Byli do sebe zamilovaní už od dětství (Petter chodil do školy v Americe) a nějakou dobu zvažovali, že se usadí v její domovské Kalifornii, avšak Petterův strýc náhle zemřel a oni po něm zdědili tenhle obrovský dům, což byla pobídka, které se nedalo odolat.

Jak mi Lily ochotně prozradila, Petter nebyl jen překladatel, ale také velmi úspěšný psychiatr. (Na jeho profilu v síti LinkedIn jsem se později dočetl, že pracuje se schizofreniky, psychotiky a pacienty s obsedantně-kompulsivní poruchou, že působí také jako chemik v oblasti bílkovin a dále také jako poradce jedné mezinárodní investiční společnosti a „Cambridgeské biotechnologické společnosti“, specializující se na cosi jako „výzkum a vývoj terapeutického využití peptidů“). Pracoval na klinice vzdálené dvě hodiny jízdy od Göteborgu. Jak mi řekla Lily, nemělo by žádný smysl tam teď jezdit, protože bez příslušné akreditace by mě tam stejně nepustili.

(1) Chybějící kousek skládky odhalen

„Ani já sama nemám šanci ho sehnat, když je u svých pacientů,“ řekla. „Je to tam velice intenzivní.“

„Jak to myslíte, intenzivní?“ zeptal jsem se.

„Já vlastně ani nevím!“ odpověděla. „Ale za pár dní bude zpátky. Pokud budete ještě ve městě, můžete se znovu zastavit.“ Pak se odmlčela. „Proč jste vlastně tady? Proč chcete vidět mého manžela?“

„Váš muž překládal jednu velice zajímavou knihu,“ řekl jsem, „nazvanou *Bytí nebo nicota*. Mě ta kniha nesmírně fascinovala, a proto jsem se s ním chtěl sejit a dozvědět se, kdo byl zadavatelem překladu a proč tu knihu vydal.“

„Ach tak,“ odpověděla. Její hlas zněl překvapeně.

„Znáte tu knihu?“ zeptal jsem se jí.

„No, ano,“ odpověděla. Pak na chvíli zaváhala. „Já... jistě. Víím, jakou knihu máte na mysli. Já... On občas něco překládá. Pro různé společnosti. A tohle bylo...“ Její hlas postupně slábl, až se úplně vytratil. A potom řekla: „Víte, my se jeden druhému do jeho práce nepletete. Já se vlastně ani moc nestarám, co právě dělá! Víím jen, že se teď hodně věnuje čemusi molekulárnímu, ale tomu já ani trochu nerozumím. Někdy mi řekne: ‚Zrovna jsem přeložil tohle nebo tamto pro nějakou firmu,‘ a pak ještě dodá, jestli to bylo ve švédštině nebo v čem. Jak jsem řekla, já tomu moc nerozumím, a tak se ani nepokouším jeho práci nějak sledovat.“

„V každém případě, bylo mi potěšením si s vámi pohovořit,“ řekl jsem. „Tak já se za pár dní zastavím, dobře?“

„Jistě,“ řekla Lily. „Samozřejmě.“

Následující dny ubíhaly pomalu. Ležel jsem ve svém hotelovém pokoji a sledoval onen druh evropské televizní stanice, jejíž vysílání by dávalo dokonalý smysl, kdybych ovšem rozuměl švédsky, zatímco takto mi všechny pořady připadaly zmatené jako nějaký popletený sen. V jedné studiové show účinkovala skupina švédských akademiků, kteří sledovali, jak jeden z nich lije do vědra studené vody tekutý plast. Jakmile ztuhl, vytáhli jej ven, nechali kolovat a – alespoň pokud jsem dokázal odhadnout – vedli intelektuální disputace o jeho nahodilé deformitě. Volal jsem domů, ale moje žena to nezvedala. Hlavou mi prolétla myšlenka, že by mohla být mrtvá. Začal jsem panikařit. Pak se ukázalo, že nebyla ani trochu mrtvá, prostě jenom šla nakupovat. Tak už se mi povedlo zbytečně propadnout panice ve všech koutech světa. Šel jsem se projít. Když jsem se vrátil, čekal

Kdo je psychopat

na mě vzkaz od Debory Talmiové. Objevil se nový podezřelý. Ptala se, jestli jí můžu zavolat.

Onen podezřelý, jak jsem se ke své mrzutosti dozvěděl, nebyl vůbec ve Švédsku. Žil v Bloomingtonu v Indianě, jmenoval se Levi Shand a právě teď zveřejnil na webu ten nejméně pravděpodobný příběh ohledně svého zapojení do kauzy *Bytí nebo nicoty*.

Ona historka Leviho Shanda zněla podle Debory asi takto: Levi byl studentem na univerzitě v Indianě. Zrovna jen tak bezcílně jezdil po městě, když zpozoroval velkou hnědou krabici ležící ve špině pod železničním mostem. Zastavil tedy u kraje, aby se lépe podíval.

Krabice byla neoznačená a nápadně čistá, jako by se zde ocitla teprve nedávno. Třebaže se Levimu do otevření krabice příliš nechtělo – mohlo tam být cokoli, od milionu dolarů až po useknutou hlavu –, nakonec sebral odvahu a našel uvnitř osm zbrusu nových výtisků *Bytí nebo nicoty*.

Na každém z nich si povšiml nálepky „*Upozornění! Než se pustíte do četby knihy, prostudujte si nejprve dopis profesoru Hofstadterovi. Hodně štěstí!*“, která jej velice zaujala, protože věděl nejen to, kdo je profesor Hofstadter, ale i to, kde bydlí.

„Jméno profesora Hofstadtera mi vůbec nic neříká,“ přiznal jsem Deboře. „Vím, že kniha *Bytí nebo nicota* obsahuje četné zmínky o jeho osobě, ale nepodařilo se mi zjistit, jestli se jedná o skutečnou anebo smyšlenou osobu. Je hodně známý?“

„Napsal významnou práci *Gödel, Escher, Bach!*“ odpověděla zjevně překvapená mou nevědomostí. „Byl to bestseller.“

Neodpověděl jsem.

„Kdybyste byl podivín, který právě objevil internet,“ povzdechla si Deborah, „pak by se kniha *Gödel, Escher, Bach* (česky: Argo 2012) nejspíš stala vaší biblí. Je to o tom, jak můžete použít Gödelovy matematické teorie a Bachovy kánony, abyste mohl dát smysl zkušenosti vašeho vědomí. Spousta mladíků tuhle knihu doslova miluje. Je velice hravá a zábavná. Nečetla jsem ji celou, ale mám ji ve své knihovně.“

Hofstadter vydal tuto knihu na konci 70. let. Měla skvělé hodnocení a získala Pulitzerovu cenu. Byla plná brilantních hádanek, slovních hříček a meditací ohledně smyslu vědomí a umělé inteligence. Byl to ten typ knihy – podobně jako *Zen a umění údržby motocyklu* anebo *Stručná historie*

(1) Chybějící kousek skládky odhalen

času –, kterou chce mít každý člověk ve své knihovně, ale jen málokdo ji dokáže skutečně pochopit.

Přestože mu v roce 1979 ležel svět u nohou, stáhl se profesor Hofstadter do ústraní a poslední tři desítky let strávil v tichosti jako profesor kognitivních věd na univerzitě v Indianě. Mezi studenty však byl stále velmi známý. Na hlavě mu rašila divoká kštice šedých vlasů na způsob Andyho Warhola a na okraji školního kampusu měl velký dům. Jak pokračovalo vyprávění Leviho Shanda, právě sem se tento mladý student rozjel s úmyslem předat profesoru Hofstadterovi osm výtisků *Bytí nebo nicoty*, které našel v krabici pod železničním mostem.

„Železniční most,“ řekl jsem Deboře. „Povšimla jste si té paralely? V onom dopise Douglasi Hofstadterovi hovoří pisatel o tom, jak našel strojopis knihy odložený kdesi na rohu opuštěného železničního nádraží. A nyní přijde Levi Shand s tím, že našel několik výtisků *Bytí nebo nicoty* jen tak pohozených pod železničním mostem.“

„To máte pravdu!“ řekla Deborah.

„Takže – co se podle Leviho Shanda stalo, když přišel k Hofstadterovu domu, aby mu předal ony knihy?“ zeptal jsem se.

„Říká, že zaklepal na dveře, které se posléze s trhnutím otevřely, aby mu k jeho neobyčejnému údivu nabídly pohled na celý harém překrásných Francouzek, v jejichž středu stál samotný Hofstadter. Pozval mladého studenta, který tam stál s otevřenou pusou, aby šel dál, vzal si od něj ony knihy, poděkoval a vyprovodil ho zpátky ke dveřím.“

A to byl konec celého příběhu Leviho Shanda.

Oba jsme upadli do rozpačitého ticha.

„Harém krásných Francouzek?“ řekl jsem pochybovačně.

„Já tomu příběhu nevěřím,“ řekla.

„Nepůsobil to zrovna moc věrohodně,“ řekl jsem. „Tak si říkám, jestli bych si s tím Levi Shandem nemohl promluvit po telefonu?“

„Trochu jsem si ho proklepla,“ řekla Deborah. „Má stránku na Facebooku.“

„Ach tak,“ řekl jsem. „Pokusím se s ním tedy zkontaktovat tímto způsobem.“

Opět zavládlo ticho.

„Deboro?“ pobídl jsem ji k řeči.

„Nemyslím si, že ten student skutečně existuje,“ prohlásila Deborah náhle.

Kdo je psychopat

„Ale má přece tu facebookovou stránku,“ řekl jsem.

„Se třemi stovkami amerických přátel, kteří nevypadají zrovna věrohodně,“ řekla Deborah.

„Vy myslíte, že...?“ nedořekl jsem.

„Domnívám se, že někdo vytvořil na internetu přesvědčivou virtuální identitu se jménem Leviho Shanda,“ řekla Deborah.

Začal jsem o této možnosti uvažovat.

„Nepřipadá vám jeho jméno něčím zvláštní?“ zeptala se Deborah.

„Levi Shand?“

„Opravdu vás to nenapadlo?“ řekla. „Je to anagram.“

Na chvíli jsem se odmlčel.

„Lavish End!“ vykřikl jsem náhle.

„Ne,“ odvětila Deborah.

Vzal jsem si na pomoc kousek papíru.

„Devil Has N...?“ zkusil jsem to po chvíli znovu.

„Live Hands,“ prozradila mi Deborah. „Je to anagram ‚Živých rukou‘.“

„Ach tak,“ řekl jsem.

„Jako ten obraz na obálce *Bytí nebo nicoty*,“ dodala Deborah. „Dvě vzájemně se kreslící ruce...“

„Takže – pokud Levi Shand neexistuje,“ uvažoval jsem nahlas, „kdo ho tedy stvořil?“

„Já myslím, že všechny ty postavy jsou jedna a tatáž osoba – profesor Hofstadter,“ prohlásila Deborah. „Levi Shand. Petter Nordlund. Podle mě jsou *oba* ve skutečnosti *Douglas Hofstadter*.“

Vydal jsem se na procházku po Göteborgu, abych trochu zahnal pocit naštanosti a zklamání, že tady musím několik dní zbytečně trčet, zatímco původcem celé kauzy je nejspíš významný profesor působící čtyři tisíce mil odtud na daleké Indianské univerzitě. Deborah mi jako doplněk nabídla nepřímé důkazy podporující její teorii, že celá hádanka je výtvořem uličnické myslí Douglase Hofstadtera. Podle jejího názoru to byl ten typ hravě a rozpustilě hříčky, jaká by byla přesně v jeho stylu. Navíc vzhledem k tomu, že byl autorem mezinárodně úspěšného bestselleru, měl navíc i dostatek finančních prostředků, aby takovou kampaň mohl spustit. A kromě toho – Švédsko mu rozhodně nebylo neznámé. Podle údajů na jeho stránce na Wikipedii zde v polovině 60. let nějakou dobu pobýval. A aby toho nebylo málo, kniha *Bytí nebo nicota* vypadala přesně jako

(1) Chybějící kousek skládky odhalen

Hofstadterovo dílo. Její čistě bílá obálka vypadala velmi podobně jako přebal pokračování Hofstadterova hitu *Gödel, Escher, Bach*, a sice jeho knihy z roku 2007 *I Am A Strange Loop (Jsem podivná smyčka)*.

Vytvoření falešné identity studenta Indické univerzity s falešnou facebookovou stránkou a nepravděpodobnou historkou o harému krásných Francouzek bylo, pravda, už trochu navíc a docela podivné, ale kdo mohl vědět, jaké jsou motivy natolik geniálního člověka, jako byl Hofstadter.

Mimoto, Deborah věřila, že se jí podařilo hádanku rozluštit. Ano, skutečně zde byl onen chybějící kousek, jenže ten nespočíval v neviditelném inkoustu anebo v důležitých slovech vystřižených ze strany 13. Tím klíčem byl podle ní způsob, jakým kniha odhalila u svých příjemců jejich neobyčejný narcismus.

„Přesně o tomhle je kniha *I Am A Strange Loop (Jsem podivná smyčka)*“, řekla Deborah. „Jde o to, jak trávíme své životy tím, že se sami k sobě znovu a znovu vztahujeme – v jakési podivné smyčce. A teď se spousta lidí ptá sama sebe: ‚Proč jsem byl vybrán, abych obdržel tuhle knihu?‘ Nemluví přitom o samotné knize anebo o jejím sdělení. Hovoří jen *sami o sobě*. Kniha *Bytí nebo nicota* tedy vytvořila mezi lidmi podivnou smyčku a posloužila jim jako nástroj sebeodkazování.“ Odmlčela se. „Domnívám se, že právě toto je Hofstadterovo poselství.“

Byla to rozhodně velice přesvědčivá teorie a já jsem opravdu věřil, že by mohla být konečným rozluštěním naší hádanky, avšak jen do té chvíle, než jsem se o hodinu později spojil přes Skype tváří v tvář s Levi Shandem, který – jak se rychle ukázalo – nebyl výmyslem Douglase Hofstadtera, ale skutečným studentem Indické univerzity.

Byl to pohledný mladý muž s černými vlasy, smutnými očima a nepříliš uklizeným studentským pokojíkem. Nebylo vůbec těžké ho vypátrat. Poslal jsem mu e-mail přes jeho facebookovou stránku. Odepsal mi téměř obratem (byl právě on-line) a během několika vteřin už jsme si povídali tváří v tvář.

Řekl mi, že jeho příběh je naprosto pravdivý. Skutečně našel ony výtisky v krabici pod železničním mostem a Douglas Hofstadter měl u sebe doma opravdu celý harém atraktivních Francouzek.

„Povězte mi, co se přesně stalo, když jste ho navštívil,“ požádal jsem ho.

„Byl jsem opravdu nervózní,“ řekl mi Levi. „To proto, že je v oboru kognitivních věd skutečná kapacita. Otevřela mi mladá Francouzka

Kdo je psychopat

a řekla, abych počkal. Nahlédl jsem dovnitř a spatřil tam několik dalších krásných Francouzek.“

„Kolik jich celkem bylo?“ zeptal jsem se.

„Bylo jich nejméně šest,“ řekl Levi. „Byly tam hnědovlásky i blondýnky a všechny stály v prostoru mezi kuchyní a jídelnou. A všechny byly neobyčejně atraktivní.“

„Je to skutečně *pravda*?“ zeptal jsem se.

„No, vlastně to mohly být i Belgičanky,“ připustil Levi.

„A co se stalo pak?“ zeptal jsem se.

„Profesor Hofstadter vyšel z kuchyně, byl hubený, ale vypadal zdravě. Měl velké charisma. Vzal si ode mne knihy, poděkoval a já odešel. A to je všechno.“

„A každé slovo tohoto příběhu je pravdivé?“ zeptal jsem se.

„Každé slovo,“ potvrdil Levi.

Jenže něco tady nesedělo. Leviho historka a samozřejmě i celá Debořina teorie mohly být pravdivé jenom za předpokladu, že Douglas Hofstadter byl rozpustilý, diletantský šprýmař, jenže tomuto pohledu vůbec nic nenasvědčovalo. V roce 2007 mu například Deborah Solomonová v rozhovoru pro deník New York Times položila několik nejnepříjemnějších otázek a jeho odpovědi odhalily, že se jedná o seriózního a poněkud netrpělivého muže:

DS: Poprvé jste se stal známým v roce 1979, když jste vydal knihu *Gödel, Escher, Bach*, klasické akademické dílo, které nachází paralely mezi myšlenkami Bacha, M. C. Eschera a matematika Kurta Gödela. Ve své nové knize *I Am a Strange Loop* se přitom, jak se zdá, zabýváte převážně svým vlastním mozkem.

DH: Tato kniha je mnohem přímočařejší. Méně šílená. A možná méně odvážná.

DS: Vy tedy umíte udělat knize propagaci.

DH: No, to já opravdu nevím, ale jak myslíte. Vznik této knihy byl motivován úvahami nad otázkami vědomí a duše.

DS: Vaše stránka na Wikipedii říká, že vaše dílo inspirovalo řadu studentů, aby nasměrovali svou kariéru do oblasti počítačů, programování a umělé inteligence.

DH: Jenže já se o počítače nijak nezajímám. Ta stránka je bohužel plná nepřesností, což mě docela deprimuje.

(1) Chybějící kousek skládky odhalen

A tak dále. Jak jsem se dozvěděl, Hofstadterovo dílo bylo formováno dvěma neurologickými tragédiemi. Když mu bylo dvanáct, zjistilo se, že jeho mladší sestra Molly není schopna mluvit ani porozumět mluvenému slovu: „Už tehdy mě nesmírně zajímalo, jak vlastně moje mysl funguje,“ prozradil magazínu *Time* v roce 2007. „Když se Mollyino politováníhodné postižení definitivně potvrdilo, začalo se mi to všechno propojovat s fyzickým světem. Přinutilo mne to přemýšlet o mozku a vlastním já, o tom, jak mozek určuje, kým člověk vlastně je.“

A pak přišel rok 1993, kdy jeho žena Carol náhle zemřela na mozkový nádor. Jejich dětem tehdy bylo dva a pět let. Tehdy ho přemohl zármutek. V knize *I Am A Strange Loop* (Jsem podivná smyčka) utěšuje sám sebe myšlenkou, že jeho žena žije dál v jeho mozku: „Věřím, že v mém nitru existuje stopa jejího „já“, jejího nitra, jejího vnitřního světla, můžete to nazvat, jak chcete,“ řekl v roce 2007 v rozhovoru pro časopis *Scientific American*, „a tato stopa, která přetrvává, je skutečným otiskem její osobnosti anebo duše, chcete-li. Musím zde bohužel zdůraznit smutnou pravdu, že to, co zůstává v mém nitru, je pouze její chabá, velmi nedokonalá kopie. Je to takový redukováný obraz, taková zrnitá verze s nízkým rozlišením... Samozřejmě tím nemízí tíha jejího odchodu. Není tím řečeno: ‚To nevádí, nezáleží na tom, že zemřela, protože nadále žije v mém mozku.‘ Kéž by to tak bylo. Ale ať tak či tak, je to alespoň jistá útěcha.“

Nic z toho neodpovídalo obrázku muže, který by mohl mít doma harém francouzských krasavic a mít sklony k vytváření složitých a podivných konspirací zahrnujících anonymní rozesílání záhadných knih členům akademické obce po celém světě.

Napsal jsem mu tedy e-mail, v němž jsem ho požádal o vyjádření, zda je onen příběh Leviho Shanda ohledně krabice nalezené pod mostem a harému krásných Francouzek skutečně pravdivý, a pak jsem se šel projít. Když jsem se vrátil, čekala už na mě odpověď:

Vážený pane Ronsone,
s knihou *Bytí nebo nicota* nemám vůbec nic společného, tedy až na to, že se v ní zmiňuje mé jméno. Jsem pouhou „nevinnou obětí“ tohoto projektu.

Ano, pan Shand skutečně přišel ke mně domů a přinesl mi několik výtisků této podivné knihy, avšak zbytek jeho příběhu už je čirý výmysl. Má dcera měla právě v obývacím pokoji lekci francouzštiny

Kdo je psychopat

se svou francouzskou učitelkou, takže je možné, že je pan Shand zahlédl a slyšel, jak spolu hovoří francouzsky. Kromě toho občas hovořím doma se svými dětmi italsky, takže není vyloučeno, že pan Shand mohl zvuk italštiny zaměnit za francouzštinu. Podstatné je, že můj dům rozhodně nebyl „plný překrásných Francouzek“ – to je naprostý nesmysl. Pan Shand chtěl zřejmě své misi dodat zdání větší tajuplnosti a erotického vzrušení. Je opravdu hanebné, že někteří lidé jsou schopní si takto vymýšlet a ještě to zveřejňovat na internetu.

S upřímným pozdravem, Douglas Hofstadter

Odepsal jsem Hofstadterovi nazpět. Napsal jsem, že vlastně velká část příběhu Leviho Shanda zní dost nevěrohodně, nejen ta záležitost s harémem, ale i celá ta historka o tom, jak našel krabici s knihami pod železničním mostem. Bylo by možné, že by autorem knihy *Bytí nebo nicota* mohl být ve skutečnosti sám Levi Shand? Odpověď přišla vzápětí:

Levi Shand rozhodně není autorem oné drobné bílé knížečky. Její autor mi zaslal zhruba 80 výtisků tohoto díla (70 v angličtině, 10 ve švédštině). Dosud leží netknuté v mé kanceláři. Předtím, než se kniha objevila, jsem obdržel několik neobyčejně záhadných pohlednic, napsaných švédsky (všechny jsem přečetl, třebaže ne příliš pozorně a žádná z nich nedávala ani ten nejmenší smysl). Normální lidé (to jest lidé rozumní a duševně zdraví) se přece nesnaží navázat komunikaci s cizími osobami prostřednictvím série nesouvislých a nesrozumitelných záhadných vzkazů.

Od té doby byla celá kauza stále podivnější a podivnější – nejdříve jsem obdržel poštu jenom několik výtisků té knihy a pak, o několik měsíců později, mi přišel do kanceláře rovnou celý balík 80 exemplářů. Posléze se objevilo ono bizarní tvrzení, že se v našem kampusu našlo „pod železničním mostem“ několik dalších výtisků, a pak už začaly kopie této knihy přicházet do nejrůznějších světových univerzit, kde byly adresovány lidem z vědeckých oborů, které jsou nějakým způsobem spojeny s umělou inteligencí, s biologií atd. A pak se objevila ta slova vystřižená nůžkami z novin (to už je pořádně pošahané!) a dopis namluvený na magnetofonovou kazetu, který mi byl adresován. A všechny tyhle vzkazy byly úplně vyšinité. Mohl bych vám toho říci daleko víc, ale nemám tolik času.

(1) Chybějící kousek skládanky odhalen

Mám četné zkušenosti s lidmi, kteří jsou velmi inteligentní, ale duševně nevyrovnaní – s lidmi, kteří se domnívají, že našli klíč k celému vesmíru, apod. Tento konkrétní případ je se svou obsesivní posedlostí učebnicovým příkladem.

Ano, skutečně zde byl onen chybějící kousek skládačky, řekl mi Douglas Hofstadter, jenže příjemci knihy si to špatně vyložili. Předpokládali logicky, že celá kampaň byla dílem nějaké brilantní a racionální myslí, protože oni sami byli vynikající a racionální myslitelé – všichni máme totiž sklon předpokládat, že ostatní lidé jsou v zásadě stejní jako my sami. Jenže onen chybějící klíč spočíval ve skutečnosti v tom, že autor knihy byl pomatenec. Hádanka nemohla být žádným způsobem rozluštěna, protože ji vytvořil chorý mozek.

„Petter Nordlund?“ pomyslel jsem si.

Byl tedy Petter Nordlund jediným původcem celé aféry? Zdálo se nepravděpodobné, že by tak úspěšný člověk – významný psychiatr a proteinový chemik (ať už to bylo cokoli), poradce biotechnologické společnosti zaměřené na výzkum a vývoj terapeutického využití peptidů (ať už to znamenalo cokoli) – byl ve skutečnosti, řečeno Hofstadterovými slovy, „neobyčejně obsesivní šílenec“.

Jenže v sedm hodin večer, když jsem se s ním setkal osobně, bylo brzo jasné, že právě on je tím strůjcem, kterého jsem hledal. Byl to vysoký, asi padesátiletý muž s atraktivní tváří, na němž byl cítit dotek akademického prostředí. Na sobě měl tvídové sako. Stál tam ve dveřích se svou ženou po boku. Hned se mi zalíbil. V obličejí měl široký, laskavý a zároveň tajuplný úsměv a usilovně si mnul ruce jako člověk, který je něčím doslova posedlý. Já sám si často mnu ruce přesně stejným způsobem. Když jsem si ho tak prohlížel, nemohl jsem se ubránit pocitu, že pokud jde o nadměrnou posedlost bezvýznamnými věcmi, jsme si – Petter a já – podobní jako vejce vejci.

„Překvapuje mě, že vás tady vidím,“ začal Petter.

„Doufám, že to není příliš nepříjemné překvapení,“ řekl jsem.

Na okamžik se rozhostilo ticho.

„Pokud jste studoval *Bytí nebo nicotu*,“ řekl Petter, „pak musíte vědět, že pisatele knihy nikdy nenaleznete.“

„Myslím, že už znám jméno autora,“ řekl jsem. „Domnívám se, že jste to vy.“

Kdo je psychopat

„To je snadné, takhle ...“ Petterův hlas slábnul, až se zcela vytratil. „To je takový laciný odhad,“ řekl nakonec.

„A je to správný odhad?“, zeptal jsem se.

„Samozřejmě že ne,“ odvětil Petter.

Petter (měl bych zde uvést, že Petter Nordlund není jeho skutečné jméno a stejně tak ani jeho žena se nejmenuje Lily) se mírně zhoupl na špičkách. Vzal na sebe roli člověka, který právě přijal neočekávanou návštěvu ze sousedství, z níž je nervózní, protože se mu zrovna něco vaří na sporáku. Ale zdálo se mi, že jeho přívětivá roztržitost je pouhou maskou, za níž se skrývá záplava nepřijemných emocí vyvolaných mým příjezdem.

„Pettere,“ řekl jsem. „Dovolte mi zeptat se vás alespoň na tohle. Proč byli jako adresáti knihy vybráni právě tito konkrétní lidé?“

Po této otázce ze sebe Petter vyrazil nepatrný vzdech. Jeho obličej se rozzářil. Bylo to, jako bych mu právě položil tu nejbáječnější otázku ze všech.

„Totiž...!“ začal.

„Jak bys mohl vědět, kdo tu knihu dostal?“ vpadla do našeho rozhovoru briskně Lily a její hlas zněl velmi stroze. „Vždyť jsi ji jenom překládal.“

Onen prchavý moment uvolnění byl ten tam. Na Petterově tváři se znovu objevila maska vyrušeného člověka, který se snaží zachovat zdvořile.

„Ano,“ přitakal. „Je to tak. Skutečně se moc omlouvám, ale už budu muset jít... Chtěl jsem vás jen pozdravit a vrátit se zpět do domu. Už tak jsem vám řekl víc, než jsem měl... Nyní si můžete promluvit s mojí ženou.“

Poté se Petter s úsměvem odebral zpátky do bezpečí svého domu. Lily a já jsme na sebe pohlédli.

„Odjíždím právě teď do Norska,“ řekla mi. „Nashledanou.“

„Nashledanou,“ odvětil jsem.

Vrátil jsem se zpátky do Londýna.

Po příjezdu jsem ve své poště našel e-mail od Pettera. „Vypadáte jako milý člověk. První fáze projektu bude brzy hotova a pak bude na ostatních, aby ji posunuli na další úroveň. Jestli se toho budete nějakým způsobem účastnit, to nevím, ale vy se to brzy dozvíte...“

„Rád bych se na tom dál podílel, pokud mi dáte nějaké vodítko, jak mám postupovat,“ odepsal jsem mu.

„No, víte, v tom je právě ten oříšek, jak zjistit, co má člověk dělat,“ odpověděl mi. „Takový už je prostě život! Věřte mi, až přijde váš čas, poznáte to.“

(1) Chybějící kousek skládanky odhalen

Uplynulo několik týdnů. Můj čas zřejmě dosud nepřišel, a pokud snad ano, pak jsem si toho nevšiml. Nakonec jsem zavolal Deboře a sdělil jí, že už jsem onu hádanku vyřešil.

Seděl jsem na zahrádce kavárny Starbucks v Brunswick Centre na Russellově náměstí v centru Londýna a sledoval Deboru, jak vyšla zpoza rohu a namířila si to rychlou chůzí přímo ke mně. Posadila se do křesla a usmála se.

„Takže?“ vybídla mne.

„Inu...“ začal jsem.

Vylíčil jsem jí svou konverzaci s Levi Shandem a Douglassem Hofstadterem, jakož i setkání s Petterem a s Lily a následnou korespondenci přes e-mail. Když jsem skončil, pohlédla na mě a zeptala se: „Takže to je *ono*?“

„Ano!“ odpověděl jsem. „Všechno to tajuplné dění vzniklo jenom proto, že jeho původce je – alespoň podle Hofstadtera – šílenec. Všichni se snažili najít chybějící kousek skládačky a ono se ukázalo, že ten chybějící kus je právě *toto*.“

„Ach,“ vydechla.

Zdálo se, že je zklamaná.

„Já myslím, že to *není* zklamání,“ řekl jsem. „Copak to nevidíte? Je to naopak nesmírně zajímavé. Nejste snad ohromená tím, kolik *úsilí* bylo vynaloženo jen proto, že nějakému člověku přeskočilo v hlavě? Jako by celý ten racionální svět, váš svět, byl klidným rybníčkem a Petterův mozek neotesaným kamenem vrženým do vody, jehož náhlý pád divoce zčeří hladinu.“

Tato myšlenka mě mimořádně nadchla: šílenství Pettera Nordlunda mělo na svět nemalý vliv. Vyvolalo intelektuální disputace, ekonomickou aktivitu a dokonce dalo vzniknout svébytné komunitě. Celou kauzou se začali zabývat vzájemně zcela protikladní členové akademické obce, roztroušení po všech kontinentech, a jejich pátrání v nich vyvolalo paranoii a narcismus. Začali se sdružovat na blozích a diskusních fórech, kde celé hodiny debatovali a vytvářeli rafinované konspirační teorie, v nichž účinkovaly tajemné křesťanské organizace a tak podobně. Jedna z těchto osob byla natolik motivována, že si se mnou dala schůzku v kavárně Costa Coffee. Já jsem zase letěl až do Švédska, abych celé záhadě přišel na kloub. A tak bychom mohli pokračovat.

Přemýšlel jsem o svém vlastním, nadměrně úzkostném mozku, o svém vlastním šílenství. Představovalo snad v mém životě mocnější popud než

Kdo je psychopat

moje racionalita? Vzpomněl jsem si na ty psychology, kteří říkají, že psychopati vládnu světu. Mysleli to skutečně vážně: společnost byla podle jejich tvrzení vlastně jen vyjádřením určitého druhu šílenství.

Náhle se zdálo, že šílenství je všude kolem a já jsem byl předurčen, abych zjistil, jaký má vliv na způsob, jakým se společnost vyvíjí. Vždycky jsem věřil, že společnost je něco od základu racionálního, ale co když to tak nebylo? Co když byla ve skutečnosti jejím základem vyšinutost?

Pověděl jsem Deboře o všech těchto úvahách. Zachmuřila se.

„Celá ta kauza ohledně *Bytí nebo nicoty*,“ řekla. „Jste si opravdu *jistý*, že to celé bylo jen kvůli jednomu švédskému pomatenci?“

2

Muž, který předstíral šílenství

Diagnosticko-statistický manuál, respektive jeho čtvrtá revize, označovaná zkratkou DSM-IV-TR, představuje 886stránkovou příručku Americké psychiatrické společnosti, která se běžně prodává za 99 dolarů. Bývá k vidění na policích psychiatrických ordinací po celém světě a najdete v ní přehled všech známých duševních poruch, kterých je v současné době údajně celkem 374. Zakoupil jsem si jeden výtisk ihned poté, co jsem se vrátil ze schůzky s Deborahou, a zběžně jsem ho prolistoval, abych se pokusil nalézt takové poruchy, které by svého nositele nutily k tomu, aby se pokusil získat vlivnou pozici, v níž by měl moc nad druhými lidmi. Přestože se jedná skutečně o rozsáhlou publikaci se stovkami duševních poruch, včetně několika velmi exotických, jako je třeba frotérismus („otírání se o cizí osobu bez jejího souhlasu, například v hromadné dopravě, doprovázené zpravidla erotickými fantaziemi, v nichž účinkuje osoba oběti; většina těchto aktivit se objevuje ve věku 12–15 let a poté jejich četnost zdatelně klesá“), k mému překvapení jsem tam nenašel ani jedinou zmínku o psychopatech. Možná panovalo ohledně správné definice psychopatie nějaké utajované odborné schizma? Asi nejbližší kategorií k tomu, co jsem hledal, byla narcistická porucha osobnosti, jejíž nositelé mají „přehnanou představu o své vlastní důležitosti a významu“, jsou „posedlí svými fantaziemi o neobyčejném úspěchu“, „vykořisťují své okolí“, „postrádají schopnost empatie“ a vyžadují „nepřiměřený obdiv“. Dalším příbuzným tématem byla disociální porucha osobnosti, která svého nositele svádí k „nepoctivému a manipulativnímu jednání, jehož účelem je dosažení osobního úspěchu či potěšení (např. získání majetku, sexuálního vztahu či moci)“.

„Možná jsem opravdu na stopě něčeho velmi zajímavého,“ pomyslel jsem si. „Je docela dobře možné, že mnoho příslušníků našich politických a obchodních elit trpí disociální nebo narcistickou poruchou osobnosti a v jejím důsledku pak dělají všechny ty zhoubné, destruktivní kroky,

Kdo je psychopat

vedené šílenou touhou po neomezeném úspěchu a nepřiměřeném obdivu. Naše životy tak ve skutečnosti řídí jejich duševní porucha. Pokud by se mi podařilo nějakým způsobem dokázat, že je to skutečně tak, mohla by se z toho vyklubat skvělá reportáž.“

Zavřel jsem příručku.

„Tak si říkám, jestli také *já* nemám některou z oněch 374 duševních poruch?“ zamyslel jsem se a otevřel znovu manuál.

Vzápětí se mi povedlo najít u sebe příznaky hned 20 různých poruch.

Generalizovaná úzkostná porucha mi byla jasná hned. Dosud jsem si však neuvědomil, jakou pestrou koláž duševních onemocnění můj život představoval – od mé neschopnosti pracovat s čísly (porucha matematických schopností) a z toho plynoucích konfliktů s matkou nad plněním domácích úkolů (problém vztahu rodič-dítě) – až do současnosti, dokonce doslova až do *dnešního dne*, který jsem z velké části strávil panikařením, pitím kávy (intoxikace kofeinem) a vyhýbáním se práci (simulace). Měl jsem dojem, že je asi dost neobvyklé trpět zároveň generalizovanou úzkostnou poruchou a simulací, protože nízká produktivita ve mně logicky vyvolávala úzkost, ale bylo to tak. Měl jsem obě. Dokonce ani spánek pro mě neznamenal žádný oddech, protože mne trápily noční můry, které bývají diagnostikovány, jestliže je pacient ve snu „pronásledován anebo selhává“. *Všechny* moje noční můry přitom zahrnovaly scénu, kdy mě někdo honí po ulici a křičí na mě, že jsem neschopný.

Byl jsem tedy větší blázen, než bych si kdy pomyslel. Ale možná to nebyl dobrý nápad, číst si DSM-IV jako detektivku, když jsem nepatřil mezi vyškolené profesionály, kteří s ním uměli nakládat. Anebo to možná byla samotná Americká psychiatrická asociace, která trpěla nutkavou potřebou označit veškeré životní projevy za duševní poruchy.

Na základě zkušeností ze svého nejbližšího okolí jsem dobře věděl, že mnohé z uvedených poruch jako třeba deprese, schizofrenie, obsedantně-kompulzivní porucha atd. jsou naprosto reálné a velmi devastující. Jenže, jak jednou ve své kritice DSM napsal redaktor časopisu *Harpers* L. J. Davis, „může to být docela dobře tak, že takový frotér je pouhou nevinnou obětí chycenou ve spárech své obsese, ale stejně tak dobře se může jednat o znuděného hajzlíka hledajícího laciné vzrušení.“

Opravdu jsem nevěděl, co si mám o tom všem myslet. Došel jsem k závěru, že pokud mám v této cestě pokračovat a pokusit se doložit výskyt

(2) Muž, který předstíral šílenství

duševních poruch v nejvyšších sférách společnosti, pak budu potřebovat někoho, kdo se bude moci fundovaně vyjádřit k autenticitě těchto nálepek.

Takže jsem se zkusil trochu poptat. Existovala snad nějaká organizace, která by se věnovala dokumentování případů, kdy psychiatři zašli v aplikaci svých definic příliš daleko? A tak jsem se o tři dny později ocitl na pracovním obědě s Brianem Danielsem.

Brian je scientolog. Pracuje pro britskou pobočku mezinárodní scientologické sítě CCHR (Občanská komise za lidská práva), což je elitní tým mající za úkol dokázat světu, že psychiatři představují zlovolnou hrozbu a je třeba je zastavit. Lidé jako Brian sedí v kancelářích CCHR po celém světě, přičemž mají za úkol snažit se dennodenně vyčenichat nějaký příběh, který by se dal využít k podkopání psychiatrické profese nebo k zostuzení či znemožnění konkrétních zástupců tohoto oboru. Brian byl v tomto směru pochopitelně velice zaujatý – Tom Cruise kdysi řekl v jednom projevu k ostatním scientologům: „*To my představujeme autoritu v oblasti lidské mysli!*“ –, jenže já jsem si chtěl poslechnout něco o případech, kdy psychiatrie skutečně šlápla vedle, a nikdo neznal tyto příběhy lépe než on.

Z oné myšlenky setkat se s jedním z vůdčích představitelů scientologické církve jsem měl takový podivný pocit. Zasllechl jsem v minulosti ledacos o jejich neúnavném pronásledování lidí, které prohlásili za své oponenty. Klidně se tedy mohlo stát, že během oběda pronesu nějakou nevhodnou poznámku a Brianovi kolegové mě pak budou ještě dlouho poté neúnavně pronásledovat. Jak se však ukázalo, s Brianem jsme si vcelku dobře padli do noty. Spojovala nás nedůvěra v psychiatrickou vědu. Pro Briana to byl samozřejmě dlouhodobý postoj, o němž byl hluboce přesvědčen, zatímco u mne to byla otázka posledních několika dnů – převážně výsledek mé neuspokojivé sebediagnostiky podle DSM-IV –, ale i tak nám toto subtilní pouto poskytl téma k hovoru, které nám vystačilo po celou dobu oběda.

Brian mi líčil svoje dosavadní úspěchy, přičemž jeho největší úlovek se odehrál před pouhými několika týdny, kdy se jeho kanceláři podařilo svrhnout neobyčejně úspěšného psychiatra Raje Persauda, který také často vystupoval v televizi.

Doktor Raj již dlouhá léta patřil mezi všeobecně známá jména svého oboru. Nic na tom nemohla změnit ani občasná kritika, podle níž ve svých sloupcích uváděl triviální banality. Jak popsal v roce 1996 v deníku *Guardian* publicista Francis Wheen, poté, co byl uvězněn Hugh Grant [za

Kdo je psychopat

to, že se v Los Angeles v roce 1995 pokusil využít služeb prostitutky Divine Brownové], požádaly noviny *Daily Mail* Raje Persauda o analýzu výroků Liz Hurleyové, kterými komentovala celou aféru. A doktor Raj se nedal dvakrát pobízet: „Skutečnost, že Liz je ‚stále zmatená‘, naznačuje, že se dosud zcela nevzpamatovala ze ztráty iluzí o Hughovi... Její vyjádření, podle něhož není dosud ‚v takovém stavu, aby mohla učinit rozhodnutí o tom, co bude dál‘ nevěstí nic dobrého. Naznačuje to, že... budoucnost je stále otevřená.“

O jeden rok později, když byla z nemocnice unesena novorozená holčička Abbie Humphriesová, pozastavil se deník *Daily Mail* nad tím, jak může nějaká žena spáchat něco takového. Naštěstí byl po ruce doktor Persaud, který veřejnosti ochotně vysvětlil, že únoskyně zřejmě cítila silnou potřebu „pořídít si dítě“.

A tak dále. Na konci roku 2007 byl doktor Persaud na Brianův popud vyšetřován Všeobecnou lékařskou radou (GMC) kvůli podezření z plagiátorství. Napsal totiž článek kritizující scientologickou válku proti psychiatrii, jenže těchto tři sta slov bylo prakticky doslovně převzato z dřívějšího slovního útoku na tutéž církev, jehož autorem byl Stephen Kent, profesor sociologie na Albertské univerzitě v Kanadě. Taková chyba byla od něj velmi lehkomyšlná, když uvážíme, jak jsou scientologičtí experti proslulí svým ostřížím zrakem. Následně se objevily další případy plagiátorství a v jejich důsledku byl doktor Persaud shledán vinným a potrestán zákazem vykonávání psychiatrické praxe po dobu tří měsíců.

Co bylo však pro doktora Raje nejvíce ponižující, bylo to, že slavný analytik poruch osobností nejrůznějších celebrit se stal sám předmětem obdobného zkoumání.

„Je doktor Persaud narcis,“ tázal se deník *Guardian*, „anebo je to člověk natolik ochromený pochybnostmi o své vlastní hodnotě, že se ani nesnaží řídit pravidly akademického světa, protože se domnívá, že do něj vlastně ani nepatří?“

Od onoho skandálu už se komentáře doktora Raje v médiích nikdy neobjevily. Zdálo se, že si Brian svůj úspěch docela užívá.

„Zajímá mne myšlenka,“ řekl jsem mu, „že by řada představitelů našich elit mohla trpět duševní poruchou...“

Když Brian zaslechl výraz „duševní porucha“, pozvedl mírně obočí.

„Ale nejprve,“ řekl jsem, „se chci ujistit, že lidé, kteří vytvářejí tyto diagnózy, jsou skutečně důvěryhodní. Takže se vás chci zeptat, zda momentálně

(2) Muž, který předstíral šílenství

nepracujete na nějakém případě, který by prokázal, že se psychiatrům ve skutečnosti nedá věřit?“

Na chvíli zavládlo ticho.

„Ano,“ řekl Brian. „Je tady kauza Tony.“

„Kdo je Tony?“ zeptal jsem se.

„Tony je chovancem léčebny v Broadmooru,“ řekl Brian.

Pohlédl jsem na něho.

Broadmoor je zkráceně Broadmoorská psychiatrická klinika. Kdysi nesl název Broadmoorský ústav pro kriminálníky a choromyslné. Právě sem byl umístěn Ian Brady, známý „vrah z vřesovišť“, který v 60. letech zabil tři děti a dva teenagery, a také Peter Sutcliffe, yorkshireský rozparovač, jenž v 70. letech zavraždil třináct žen, když se k nim vždycky připlížil ze zadu a pak je praštil do hlavy kladivem. Dále zde byl internován Kenneth Erskine, stockwellský škrtič, který v roce 1986 uškrtil sedm postarších osob, a Robert Napper, jenž v červenci 1992 na otevřeném prostranství v londýnské čtvrti Wimbledon zavraždil 49 bodnými ranami Rachel Nickellovou, a to přímo před očima jejího tříletého syna. Broadmoor je zkrátka místem, kam se posílají pedofilové, sérioví zabijáci a vrazi dětí, ti, kteří nemohli odolat svému nutkání.

„A co vlastně Tony udělal?“ zeptal jsem se Briana.

„Tony je duševně naprosto zdravý!“ sdělil mi Brian. „Celou dobu svoje šílenství jenom předstíral a teď tam uvíznul. Nikdo mu nevěří, že je normální.“

„Jak to myslíte?“ zeptal jsem se.

„Před mnoha lety byl uvězněn za nějakou menší věc,“ řekl Brian. „Mám dojem, že někoho zmlátil nebo tak něco, no a rozhodl se, že bude předstírat šílenství, aby se dostal ven z vězení. Myslel si, že skončí někde v nějaké fešácké místní nemocnici, jenže místo toho ho poslali šupem do Broadmooru! A teď tam uvíznul a nemůže se dostat ven! Čím víc se snaží přesvědčit psychiatry, že není blázen, tím víc to berou jako důkaz toho, že blázen opravdu je. Nepatří nijak k scientologické církvi, ale my se mu snažíme pomáhat při jeho soudních stáních. Jestli hledáte důkaz, že psychiatři jsou pěkně praštění a vůbec nevědí, o čem mluví, a svoje bláby si vymýšlejí za pochodu, pak byste se měl rozhodně setkat s Tonym. Chcete, abych se pokusil dostat vás za ním do Broadmooru?“

Byla tohle všechno pravda? Byl snad skutečně v Broadmooru uvězněn duševně zdravý člověk? Automaticky jsem začal přemýšlet, co bych asi

Kdo je psychopat

dělal já sám, kdybych se snažil dokázat, že jsem příčetný. Rád bych věřil, že k tomuto účelu by plně postačilo ukázat své přirozené a relativně normální já, jenže je také docela dobře možné, že bych se začal chovat natolik zdvořile, vstřícně a úslužně, že bych působil dojmem šíleného lokaje s panickým strachem v očích. Kromě toho se ukazuje, že když jsem vystaven kontaktu s duševně chorými lidmi, i já sám se začínám chovat poněkud šíleně, jak ostatně dokládá i moje nedávné zavřeštění na palubě letadla společnosti Ryanair letícího do Göteborgu.

Skutečně jsem se chtěl setkat s Tonym?

„Tak jo,“ řekl jsem.

Broadmoorské informační centrum bylo vymalováno v uklidňujících odstínech městského volnočasového areálu – všechny stěny zde byly broskvové, růžové nebo ananasové. Grafiky visící na stěnách představovaly průmyslově vyráběné pastelové obrazy s námětem francouzských oken otevřených za východu slunce směrem na písčnou pláž. Celá budova nesla název Wellness centrum.

Do města jsem přijel z Londýna vlakem. V okolí Kempton parku jsem začal nekontrolovatelně zívát. Ve stresových situacích se mi to stává dosti často. Zdá se, že psi dělají přesně totéž. Když jsou nervózní, tak zívají.

Brian mne vyzvedl na nádraží a pak jsme vyrazili autem na krátkou cestu k léčebně. Museli jsme přitom projít dvěma kontrolami („Máte s sebou mobilní telefon?“ zeptal se mě strážný u první prohlídky. „Nahrávací zařízení? Bábovku se zapečenou pilkou na železo? Kapesní žebřík?“) a projet přes několik bran vsazených do přísně hlídaných plotů, které následovaly jeden za druhým.

„Myslím, že Tony je jediná osoba v celém programu DSPD, která má tu výsadu, že může přijímat návštěvy ve Wellness centru,“ řekl mi Brian, zatímco jsme čekali.

„A co vlastně znamená to DSPD?“ zeptal jsem se.

„Vážná a nebezpečná porucha osobnosti,“ vysvětlil mi Brian.

Zavládlo ticho.

„Znamená to, že je Tony umístěn v sekci pro ty *nejnebezpečnější* zločince?“ zeptal jsem se.

„No není to šílené?“ zasmál se Brian.

Postupně se dovnitř začali trousit pacienti, aby zde poseděli se svými blízkými – židle i stoly byly napevno přišroubovány k podlaze. Všichni si

(2) Muž, který předstíral šílenství

byli navzájem dost podobní, působili takovým poddajným dojmem a měli smutné oči.

„Jsou nadopovaní práškama,“ pošeptal mi Brian.

Většina z nich měla nadváhu, na sobě měli plandavá, pohodlná trička a elastické tepláky. Kromě jídla zde zřejmě nebylo moc co dělat.

Přemítal jsem, jestli je někdo z nich slavný.

Popíjeli čaj, chroupali čokoládové tyčinky a povídali si se svými návštěvami. Většina z nich byli mladí lidé kolem dvaceti let a jejich blízkými byli jejich rodiče. Někteří byli starší a jezdívali za nimi jejich partnerky a děti.

„Á! Táhle už přichází Tony!“ upozornil mne Brian.

Podíval jsem se na druhou stranu sálu. Blížil se k nám mladý muž na prahu třicítky. Na rozdíl od ostatních se nešoural, jen se tak pomalu loudal. Ruku měl napřaženou na uvítanou. Na sobě neměl elastáky, ale proužkované sako a kalhoty. Vypadal jako mladý byznysmen pokoušející se prorazit, anebo jako někdo, kdo se snaží všem ukázat, že je naprosto, ale naprosto normální.

Když jsem ho tak sledoval, jak se blíží k našemu stolu, v duchu jsem uvažoval, jestli je onen proužkový vzorek příznakem přičetnosti nebo naopak šílenství.

Podali jsme si ruce.

„Jsem Tony,“ představil se a posadil.

„Brian mi řekl, že jste předstíral šílenství, abyste se dostal z vězení,“ začal jsem.

„Přesně tak,“ odvětil Tony.

Měl hlas normálního, přívětivého muže, který je vám ochoten kdykoli pomoci.

„Dopustil jsem se těžkého ublížení na zdraví (GBH),“ řekl mi na úvod. „Když mě poslali do vězení, posadil jsem se ve své cele a začal přemýšlet. Očekával jsem takových pět až sedm let. A tak jsem se obrátil se žádostí o radu na ostatní vězňe. Řekli mi: „To je snadné! Nakukej jim, že jsi šílený! Šoupnou tě do krajské nemocnice. Budeš mít k dispozici satelitní televizi a playstation. Sestřičky ti budou nosit pizzu.“ Jenže to dopadlo úplně jinak. Místo do fešácký nemocnice mě strčili do zatracenýho BROADMOORU.“

„Jak už je to dlouho?“ zeptal jsem se.

„Dvanáct let zpátky,“ odpověděl Tony.

Mimoděk jsem se zakřenil.

Tony můj úšklebek opětoval.

Kdo je psychopat

Tony mi řekl, že předstírat šílenství bylo docela snadné, zejména pokud vám je 17 let, jste na drogách a často se díváte na strašidelné filmy. Nepotřebujete ani vědět, jak se vlastně duševně nemocní lidé doopravdy chovají. Stačí vám jen imitovat postavu, kterou hrál Dennis Hopper ve filmu *Modrý samet*. A přesně to také Tony udělal. Řekl vězeňskému psychiatrovi, že rád posílá lidem milostné dopisy přímo od srdce a že takovým dopisem je kulka vystřelená z pistole, a když někdo takový dopis dostane, tak půjde rovnou do pekla.

Imitování dobře známého filmu byl trochu risk, ale vyplatilo se to. Jeho celou začali navštěvovat další a další psychiatři. Postupně do svého repertoáru zakomponoval prvky z *Hellraisera*, *Mechanického pomeranče* a hororu *Crash* od Davida Cronenberga, ve kterém lidé dosahují sexuálního vzrušení při autonehodách. Tony řekl psychiatrům, že *ho* vzrušovalo, když s autem naboural do zdi. Také jim sdělil, že měl v úmyslu zabít nějakou ženu, protože se domníval, že když v okamžiku smrti pohlédne do jejich očí, bude se cítit jako normální člověk.

„Jak jste na tohle přišel?“ zeptal jsem se.

„Biografie Teda Bundyho,“ odpověděl Tony. „Vypůjčil jsem si ji z vězeňské knihovny.“

Pokýval jsem hlavou a pomyslel si, že umístit do fondu vězeňské knihovny knížky o Tedu Bundym asi nebyl ten nejlepší nápad.

Brian seděl hned vedle nás a průběžně se sarkasticky pochechtával nad naivitou a nevědeckostí psychiatrické profese.

„Věřili mi každé slovo,“ řekl Tony.

Tony mi řekl, že když dorazil do Broadmooru, stačil mu jeden pohled a hned věděl, že se svojí pretvářkou učinil proklatě špatné rozhodnutí. Okamžitě požádal o rozhovor s místními psychiatry.

„Nejsem duševně nemocný,“ sdělil jim.

Přesvědčit lidi, že jste normální, je daleko těžší, než je přimět uvěřit, že jste šílený, řekl mi Tony.

„Předpokládal jsem, že nejlepší způsob, jak zapůsobit normálním dojmem, bude mluvit s lidmi o normálních věcech, jako je fotbal nebo to, co včera dávali v televizi. To je přece ta nejsamozřejmější věc na světě, nemám pravdu? Mám předplacený časopis *New Scientist*. Rád si čtu o nových průlomových vědeckých objevech. Jednou tam byl článek o tom, jak americká armáda trénuje čmeláky, aby dokázali odhalit výbušniny. A tak jsem řekl

(2) Muž, který předstíral šílenství

jedné sestřičce: ‚Věděla jste, že americká armáda cvičí čmeláky, aby dokázali vyčmuchtat výbušniny?‘ Později, když jsem si četl své lékařské záznamy, stálo tam: ‚Myslí si, že čmeláci dokážou vyčmuchtat výbušniny.‘

‚Když jste se rozhodl vzít si na naši schůzku proužkovaný oblek,‘ zeptal jsem se, ‚uvědomil jste si, že váš vzhled bude možné vykládat oběma způsoby?‘

‚Ano,‘ odvětil Tony. ‚Ale řekl jsem si, že to risknu. Kromě toho, většina zdejších pacientů jsou nechutní povaleči, kteří se celé týdny nemýjí ani si nemění oblečení, zatímco já chci vypadat dobře.‘

Rozhlédl jsem se po Wellness centru, abych spatřil neupravené pacienty, jak hltají čokoládové tyčinky, zatímco na jejich rodičích byla znát neobyčejná snaha vypadat elegantně. Bylo nedělní poledne a oni vypadali, jako by se oblékli na sváteční oběd u staromódních známých. Otcové na sobě měli společenský oblek a matky zase vkusné šaty. Jedna nešťastná žena, sedící několik stolků od nás, měla v Broadmooru oba své syny. Viděl jsem, jak se k nim naklání a hledí je po tváři.

‚Vím, že lidé hledají ‚nonverbální vodítka‘, aby mohli odhadnout můj duševní stav,‘ pokračoval Tony. ‚Psychiatrii doslova milují ‚nonverbální komunikaci‘. Strašně rádi analyzují řeč těla. Jenže to je pro někoho, kdo se snaží chovat jako duševně zdravý člověk, nesmírně obtížné. Jak si máte *sednout*, abyste vypadal příčetně? Jak si máte *překřížit nohy* jako normální člověk? A přitom dobře víte, že oni všechno tohle bedlivě sledují. A tak z toho začnete být nesvůj. Snažíte se usmívat normálním způsobem. Jenže je to ...‘ Tony se odmlčel. ‚Je to prostě ... *nemožné*.‘

Zničehonic mne přepadly nemalé pochybnosti ohledně mého vlastního fyzického postojení. Seděl jsem skutečně jako novinář? Měl jsem překřížené nohy jako typický žurnalista?

‚Takže jste si na nějakou dobu myslel, že když se budete chovat slušně a normálně, že se rychle dostanete ven,‘ řekl jsem.

‚Správně,‘ odpověděl Tony. ‚Nabídl jsem se, že budu pracovat na zahradě léčebny. Jenže oni si všimli, jak vzorně se chovám, a došli k závěru, že to znamená, že se dobře chovám pouze v prostředí kliniky, což podle nich dokazovalo, že jsem nemocný.‘

Podezřívavě jsem na Tonyho pohlédl. Instinktivně se mi tomu nechtělo věřit. Znělo to příliš jako *Hlava 22*, jako temně absurdní nacvičená etuda. Později mi však Tony poslal svou dokumentaci a tam to všechno bylo přesně tak, jak řekl.

Kdo je psychopat

„Tony je veselý a přátelský,“ uváděla jedna zpráva. „Jeho umístění v léčebně představuje vhodnou prevenci proti zhoršení jeho stavu.“

(Může se zdát podivné, že měl Tony dovoleno číst si ve svých lékařských záznamech a dokonce mi poslat jejich kopie, ale přesně tak to bylo. A pak, nejpodivnější ze všeho bylo, že mě scientologové dokázali dostat dovnitř Broadmooru, kam měli novináři zpravidla vstup přísně zakázán. Jak se jim to podařilo, to opravdu netuším. Možná měli uvnitř nějakou tajemnou spojku anebo byli prostě jen dobří v obcházení byrokracie.)

Když si Tony přečetl zmíněnou zprávu, přestal se držet strategie slušného chování. Naopak zahájil válku spočívající v nulové kooperaci. Součástí plánu bylo zdržovat se na cele, co nejvíc to půjde. Stejně nijak netoužil poflakovat se ve společnosti násilníků a pedofilů. Jednak to bylo nechutné a jednak i docela nebezpečné. Při jedné příležitosti například vstoupil do cely stockwellského škrtiče a požádal o sklenici limonády.

„Ale samozřejmě! Vezmi si celou láhev!“ nabídl mu stockwellský škrtič.

„Díky, Kenny, ale jedna sklenička mi úplně stačí,“ řekl Tony.

„Vezmi si celou láhev,“ napomenul ho.

„Stačí mi jedna sklenička, fakticky,“ odporoval mu znovu Tony.

„*VEM SI CELOU LÁHEVI!*“ zasyčel stockwellský škrtič.

Když se ve venkovním světě, pověděl mi Tony, nechcete stýkat s šílenými kriminálníky, které máte za sousedy, je takový postoj naprosto pochopitelný. Jenže uvnitř léčebny tím dáváte najevo, že jste uzavřený, rezervovaný a máte přehnaný pocit vlastní nadřazenosti. Jestliže se tedy v Broadmooru nechcete potloukat se šílenými zabijáky, pak je to považováno za příznak šílenství.

„Pacientovo chování se v Broadmooru zhoršuje,“ uvádí zpráva pocházející z Tonnyho období bojkotu. „Odmítá se začlenit [míněno mezi ostatní pacienty].“

Pak ale Tony vymyslel úplně nový plán. Přestal hovořit s personálem. Pochopil, že když se zapojí do terapie, je to znamení, že se jeho stav zlepšuje, a když se mu daří lépe, pak mají legální právo držet ho tam dál, takže když odmítne veškerou terapii, jeho stav se nebude zlepšovat, ocitne se v kategorii pacientů, na které nezabírá žádná léčba, a oni ho budou muset pustit. (Podle britských zákonů není možné držet neomezeně dlouho pod zámek „neléčitelného“ pacienta, jehož zločin je relativně méně závažný – jako třeba právě těžké ublížení na zdraví.)

Problém byl ale v tom, že když vedle vás sedí při obědě sestry a nenuceně s vámi konverzují a vy jim stejným způsobem odpovídáte, pak je to

(2) Muž, který předstíral šílenství

v Broadmooru považováno za účast na terapii. A tak Tonymu nezbylo, než je požádat, aby si sedly k vedlejšímu stolu.

Psychiatři ovšem pochopili, že je to jen taktický manévr. Napsali si do svých papírů, že Tony se ukazuje jako „vychytralý“ a „manipulativní“ a kromě toho zřejmě trpí „zkreslením reality“, protože nevěří, že je šílený.

Tony se během našeho dvouhodinového rozhovoru projevil jako zábavný a docela sympatický společník, ale když se naše setkání chýlilo k závěru, znatelně posmutněl.

„Přivezli mě sem, když mi bylo sedmnáct,“ řekl mi. „Teď už je mi devětatdacet. Vyrostl jsem v Broadmooru, znám celý jeho areál nazpaměť. Za sousedy mám stockwellského škrtiče a pak jednoho znásilňovače, kterému se podle jedné písně přezdívá Tiptoe Through The Tulips. O tomhle období se přitom říká, že jsou to ty nejlepší roky v lidském životě. Viděl jsem zde sebevraždy. Viděl jsem, jak jeden člověk vydloubnul druhému oko.“

„Jak to udělal?“ zeptal jsem se.

„Kusem dřeva s vyčnívajícím hřebíkem,“ odpověděl Tony. „Když se ten chlápek pokoušel vrátit svoje oko zpátky do jamky, radši jsem odešel. Nemohl jsem se na to dívat.“

Tony řekl, že pouhý pobyt zde stačí k tomu, aby se člověk zbláznil. Pak ovšem jeden z dozorců zavolal klíčový povel „Končit!“ a Tony okamžitě vystřelil od našeho stolu ke dveřím vedoucím do jeho bloku. Ani se se mnou pořádně nerozloučil. Všichni ostatní pacienti udělali totéž. Byla to taková přehlídka extrémně dobrého chování, které bylo ve své poslušnosti skoro až strašidelné. Brian mne pak zavezl zpátky na nádraží.

Nevěděl jsem, co si mám o tom všem myslet. Na rozdíl od pacientů se smutným očima, kteří byli nadopováni medikamenty, vypadal Tony jako obyčejný člověk, jehož duševní zdraví je v perfektní kondici. Jenže co jsem mohl vědět? Podle Briana to byl jasný případ. Každý den, který Tony strávil mezi broadmoorskými zdmi, znamenal černý den pro celou psychiatrii. Čím dříve ho odtud pustí, tím lépe. A Brian byl odhodlán učinit všechno, co bylo v jeho silách, aby toho dosáhl.

Následujícího dne jsem napsal profesoru Anthonyemu Madenovi, vedoucímu lékaři Tonyho oddělení v Broadmooru – „Píši vám v naději, že budete schopni blíže mi osvětlit Tonyho případ a pomůžete mi zjistit, nakolik je jeho příběh pravdivý“ –, a zatímco jsem čekal na odpověď,

Kdo je psychopat

přemýšlel jsem, proč se zakladatel scientologické církve L. Ron Hubbard rozhodl vytvořit Brianovu domovskou organizaci CCHR. Jaký byl vlastně prvopočátek scientologické války proti psychiatrii? Zavolał jsem Brianovi.

„Měl byste se asi obrátit na Saint Hill,“ poradil mi. „Tam by mohli mít nějaké archivní dokumenty, které se k tomu vztahují.“

„Saint Hill?“ otázal jsem se nechápavě.

„Stará Hubbardova usedlost,“ vysvětlil mi Brian.

Zámeček Saint Hill – sídlo L. Rona Hubbarda v letech 1959 až 1966 – představuje honosnou a dokonale udržovanou usedlost v okolí městečka East Grinstead asi 35 mil jižně od Londýna. Najdete zde neporušené sloupy a nesmírně cenné islámské dlaždice z 12. století, letní pokoje, zimní pokoje a také jednu místnost, jejíž zdi jsou od podlahy až ke stropu pokryty nástěnnou malbou z poloviny 20. století zobrazující význačné osobnosti britského veřejného života vypodobněné jako opice – jedná se o podivnou, formálně zábavnou satiru, kterou nechal na objednávku vytvořit předchozí majitel zámečku. Kromě původní budovy je zde ještě moderní přístavba, postavená v rámci brigády dobrovolníků z řad scientologů, která má tvar středověkého hradu. Příliš mnoho upomínek na Hubbardovu éru zde nezbylo – pouze jeho kazetový magnetofon, dopisní papír s iniciály a helma s ochranou míchy.

Zajel jsem dovnitř v očekávání, že někde najdu Briana, který mne zavede do studovny, kde si budu moci v klidu prohlédnout dokumenty mapující počátek svaté války proti psychiatrii. Jenže když jsem zahrnul za roh, spatřil jsem ke svému překvapení uvítací výbor složený z několika vůdčích světových scientologů, kteří přiletěli zdaleka jen proto, aby mne mohli pozdravit a provést mě po rezidenci. Čekali na mne na šterkové příjezdové cestě, na sobě měli dokonale padnoucí obleky a usmívali se v nadějném očekávání.

V posledních několika týdnech byla scientologická církev terčem setrvalé negativní mediální prezentace, takže někdo vysoko postavený zřejmě dostal nápad, že právě já bych mohl být tím novinářem, který přinese obrat k lepšímu. Šlo vlastně o to, že tři někdejší vysoce postavení členové vedení – Marty Rathbun, Mike Rinder a Amy Scobeeová – vyslovili před několika týdny překvapující obvinění proti svému šefovi a Hubbardovu následníku Davidu Miscavigeovi. Uvedená trojice prohlásila, že jejich

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.